

*... aby ocalić od zapomnienia zdarzenia,
które miały miejsce na terenie
kompleksu lasów w Choszczówce,
tę notatkę sporządzono.*

Leon Skórzewski

W dniu 1 sierpnia 2019 roku w 75-tą rocznicę Powstania Warszawskiego ukazała się broszura pt. „Dzień po dniu” wydana staraniem Przewodniczącego Rady Dzielnicy Targówek m.st. Warszawy oraz osób z Towarzystwa Przyjaciół Warszawy i Miłośników Bródna oraz Dyrekcji Domu Kultury „Świt”. Tekst powstał w roku 1987 na podstawie wspomnień uczestnika tamtych wydarzeń Leona Skórzewskiego – harcerza, członka organizacji Szarych Szeregów działającej na terenie Bródna, dzisiaj stanowiącej część dzielnicy Targówek. Działania Oddziału Leśnego Bojowych Szkół Bloku „Bazylika” opisał również Grzegorz Nowik w książce pt. „Straż nad Wisłą” tom III, strony od 1392 do 1396.

Pamięć o Szarych Szeregach przetrwała na Bródnie dzięki szkołom przy ul. Turmonckiej 2, których Szare Szeregi były lub są patronem: Szkoła Podstawowa nr 105, Gimnazjum 141, Szkoła Podstawowa nr 379. W trakcie aktualnej reformy szkolnictwa, Dyrektorka Zespołu Szkół nr 128 zadbała, aby patronem CLXII Liceum Ogólnokształcące były „Szare Szeregi”, co zostało zaakceptowane przez władze szkolne i ogłoszone będzie oficjalnie z chwilą rozpoczęcia nowego roku szkolnego 2020-2021.

W związku z ukazaniem się broszury „Dzień po dniu” i nadaniem imienia Szarych Szeregów CLXII liceum Ogólnokształcącemu, dyrektor Zespołu Szkół nr 128 Beata Pajęcka-Pluta postanowiła zwrócić się do dyrekcji Lasów Państwowych o pomoc w odnalezieniu w Choszczówce miejsca wydarzeń z sierpnia 1944 roku. W wyniku pozytywnego ustosunkowania się do tej prośby leśniczego z Leśnictwa Kąty Węgierskie, pod jego kierownictwem zostało zorganizowane spotkanie w dniu 9 lipca 2020 roku w Choszczówce przy ul. Chlubnej 1A na terenie „Dzikiego Zakątka”.

W spotkaniu udział wzięli:

1. Gerard Hoja – leśniczy z Kątów Węgierskich, gospodarz tych lasów;
2. Konrad Szostek – prezes Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego;
3. Katarzyna Spoczyńska-Król, prezes Towarzystwa Przyjaciół Warszawy Oddział Bródno;
4. Beata Pajęcka-Pluta, dyrektorka Zespołu Szkół nr 128 przy ul. Turmonckiej 2;
5. Leon Skórzewski – były dowódca Oddziału Leśnego Szarych Szeregów z Bródna.

Historię pobytu Oddziału Leśnego BS Bloku „Bazylika” w okolicach Choszczówki przybliżył zebrany Leon Skórzewski: „Po zawieszeniu działań powstańczych na Pradze, wobec zagrożenia niemieckimi zatrzymaniami starszej młodzieży, zorganizowano wymarsz ok 60-70 harcerzy w lasy k. Choszczówki. Liczono się z możliwością przeprawy przez Wisłę i dołączenia do walczącej Warszawy. W dniach 18-28 sierpnia 1944 roku oddział kwaterował pod gołym niebem w lesie opodal gajówki. Oddział zmienił obozowisko po zastrzeleniu niemieckiego (rosyjskojęzycznego) żołnierza oraz po otrzymaniu informacji od gospodarzy z Józefowa

o możliwej dekonspiracji. Wieczorem 28 sierpnia 1944 roku została podjęta decyzja o powrocie na Bródno. Podczas odwrotu na skrzyżowaniu leśnych duktów został ostrzelany niemiecki patrol, w wyniku czego oddział rozproszył się i w mniejszych grupach dotarł na Bródno.”

Aktualny stan obszaru, na którym w 1944 roku operował Oddział Leśny, określił i zdefiniował Gerard Hoja. Według posiadanej przez niego wiedzy, potwierdzonej przez prezesa Nieporęckiego Stowarzyszenia Historycznego, w sierpniu 1944 roku na tym obszarze operowała jednostka rosyjskojęzyczna, kolaborująca z Niemcami, która za cel miała utrzymać porządek i spokój. Rozmowy polskich harcerzy podczas epizodycznych spotkań z żołnierzami tej formacji potwierdzały jej rosyjskojęzyczne pochodzenie. Oddziały niemieckie operowały wówczas poza obszarem Choszczówki. W październiku 1944 roku toczyły się tu ciężkie walki, zakończone zepchnięciem wojsk niemieckich w kierunku Nowego Dworu. Obecnie okolice Dzikiego Zakątka porasta świeży las posadzony po rozminowaniu terenu w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku. Dziś obszar ten nie przypomina siatki dróg i duktów, zapamiętanych przez L. Skórzewskiego z tamtych lat.

Po określeniu stanu historycznego i aktualnego leśniczy G. Hoja zaproponował rekonesans w lesie. W jego wyniku miejsca opisane w broszurze „Dzień po dniu” zostały zlokalizowane i naniesione na Mapę topograficzną okolic Warszawy WIG 1924 roku oraz Mapę Choszczówki z 2017 roku.

Spotkanie i rekonesans w Choszczówce poszerzyło wiedzę o działalności Oddziału Leśnego BS Bloku Bazylika. Będziemy rekomendować wykorzystanie jej w programie wychowawczym Zespołu Szkół z imieniem „Szarych Szeregów”, m.in. poprzez opracowanie tras wycieczek pieszych i rowerowych śladami Szarych Szeregów na Targówku i Białoleścu. W tym celu została opracowana odpowiednia dokumentacja fotograficzna i kartograficzna. Otwartą kwestią pozostaje ustalenie tożsamości żołnierza spoczywającego w wytypowanym grobie.

Fot.1. G. Hoja i L. Skórzewski

Fot.2. Grób żołnierza rosyjskojęzycznego

Mapa topograficzna okolic Warszawy WIG 1924 roku oraz stan obecny.

Źródło: <https://staremapy.waw.pl>; stan z 27.07.2020

Opis poszczególnych punktów zidentyfikowanych przez G. Hoję i K. Szostka na fragmentach mapy z 1924 i 2020.

† - pojedynczy grób

Punkt J – Józefów, do którego harcerze indywidualnie chodzili po pomidory.

Punkt A – miejsce, w którym żołnierz rosyjskojęzyczny wszedł w środek biwaku omijając nasze posterunki.

Punkt B – miejsce pochówku zastrzelonego przez nas żołnierza w płytkim grobie, obecnie oznaczonym krzyżem i niskim płotkiem.

Punkt C – domniemane miejsce starcia i zabicia żołnierzy z patrolu podczas powrotu Oddziału na Bródno.

Punkt G – gajówka, dziś nieistniejąca, w której przebywały przybyłe z nami łączniczki dowództwa VI-ego Obwodu AK przygotowujące dla nas prowiant w dniach 18 – 28 sierpnia 1944 roku.